

Tri su nova naslova obrađena u rubrici *Kratke obavijesti: Torta i dječji konjić, xviii/2 i 3* (časopis Povijesnog društva Brandburyja); *Časopis Lokalnog povijesnog društva Durham, sv. lxxv i Povijest Warwickshirea, br. 4 i 5* (časopis lokalnog povijesnog društva Warwickshirea).

Marijan Bosnar

Archivar, 64, 3-4(2011)

Treći broj *Archivara* (srpanj) iz **2011. godine** sadrži nekoliko priloga okupljenih oko pitanja značenja suradnje na području izrade učinkovitih elektroničkih spisovodstvenih sustava između arhivskih ustanova te stvaratelja i imatelja registraturnoga gradiva. Na primjeru tri arhiva, njemačkog Saveznog arhiva, Saskog državnog arhiva i Zemaljskog arhiva Sjeverne Rajne-Vestfalije (Burkhard Nolte: *Kundenorientiert, standardisiert, effizient, Vorfeldarbeit im Sächsischen Staatsarchiv*, Kerstin Schenke, Burkhard Reiß: *Vertraute Aufgaben auf neuem Gebiet, Behördenberatung für elektronische Akten und Unterlagen im Bundesarchiv*, Ralf-Maria Guntermann: *Behördenberatung im Wandel, Ein Fachkonzept zur Zukunftsfähigkeit archivischer Beratungsdienstleistungen im Landesarchiv NRW*), opisuju se i predstavljaju modeli spomenute suradnje. Prema autorima navedenih članaka, ona je danas ponajprije određena ulogama pružatelja (arhiva) i korisnika (stvaratelja) usluga te načinima i sredstvima njihove međusobne komunikacije. Iako bi činjenica da učinkovito spisovodstvo (u bilo kojem obliku, ne samo elektroničkom) stvaratelja i imatelja bitno olakšava preuzimanje gradiva u arhivske ustanove trebala biti opće poznata, tvrdi se da se pitanje te suradnje odnosno međuodnosa navedenih ustanova često podcjenjuje te mu se u pravilu poklanja premalo pažnje. Autori smatraju da je takvo stanje zabrinjavajuće osobito danas kada se oblik registraturnoga gradiva nezaustavljivo mijenja iz tradicionalnog pisanog i analognog u digitalni i kada sve veća raširenost elektroničkih zapisa, između ostalog, za sobom povlači i izvjesne promjene u određivanju težišta arhivističkog rada, budući da upravo elektronički zapisi zbog svojih osobitih tehničkih uvjeta nastanka te svoje količine, traže što bržu i sigurniju procjenu potrebnih sredstava za njihovo stvaranje i održavanje. Upravo oni zbog svog elektroničkog oblika tjeraju i arhive i stvaratelje na izradu djelotvornog sustava elektroničkog spisovodstva, a sve sa svrhom kako bi se upravljanje zapisima olakšalo i sa stručnog i s organizacijskog stajališta, tj. kako bi se s jedne strane rasteretilo poslovanje stvaratelja, a s druge strane arhivistička načela s obzirom na pitanja vrednovanja, izlučivanja, trajnog čuvanja i dostupnosti registraturnoga odnosno arhivskoga gradiva, ostala nedirnuta. Uloga bi se arhiva kao pružatelja usluga sastojala u osiguranju pomoći stvarateljima i imateljima u osmišljavanju elektroničkih spisovodstvenih sustava prije nastanka elektroničkih zapisa i to temeljem prosljeđivanja potrebnih podataka o rokovima čuvanja, prijedlozima o standardnim formatima datoteka te upoznavanja s postupkom vrednovanja elektroničkih zapisa. Takva bi se vrsta pomoći osiguravala na temelju analize zahtjeva u odnosu na konkretne postupke u upravljanju dokumentacijom te pravnog okvira djelovanja, strateških nastojanja i postojećeg ustroja stvaratelja. Ogromne količine elektroničkoga gradiva koje nastaje pri raznim stvarateljima, a koji su nakon isteka rokova čuvanja obavezni predati ga arhivskim ustanovama (javna uprava, sudovi), predstavljaju veliki izazov za arhive i što se tiče njegovog opsega i načina njegove obrade i pohrane, jer

postojeći izazovi, tj. nova tehnička i organizacijska pitanja koja se javljaju kod uvođenja i širenja raznolikih elektroničkih sustava za upravljanje dokumentacijom (rokovi čuvanja, vrednovanje, izlučivanje), svakako utječu na obrazovanje arhivista i na području arhivistike i tehnike, budući da oni moraju biti upoznati s preuzimanjem i pohranjivanjem elektroničkih zapisa na odgovarajući način kako bi se osiguralo njihovo trajno čuvanje i dostupnost.

U uvodnom dijelu, u rubrici koja donosi pregled povijesti, gradiva i usluga arhivskih ustanova određenog njemačkoga grada ili njemačke pokrajine, u trećem broju *Archivara*, u okviru priloga *Archive in Bremen* (Konrad Elmshäuser, Bernd Wollenweber, Wilhelm Niebeckes, Holger Bischoff, Bärbel Kern, Nicole Stöbener, Frank Egles, Andreas Lesemann, Društvo arhivista Bremena, Hartmut Bickelmann) predstavljene su arhivske ustanove na području Bremena i Bremenhavena: Državni arhiv Bremen, Evangelička crkva u Bremenu/Zemaljski crkveni arhiv, Arhiv trgovačke komore u Bremenu, Company Archive Kraft Foods u Bremenu, Sveučilišni arhiv Bremen i Gradski arhiv Bremerhaven. U uvodnom pak dijelu četvrtog broja donosi se pregled arhiva njemačke pokrajine Schleswig-Holstein i to u okviru osvrta na putujuću izložbu koju je postavio Zemaljski arhiv Schleswig-Holsteina (Rainer Hering: *Das Gedächtnis unseres Landes: Archive in Schleswig-Holstein*) kako bi javnost (građane, ali i politiku i upravu) uz pomoć jezgrovitih tekstova, fotografija i informativnih primjera upoznao sa svojim radom i radom ostalih arhiva pokrajine: Gradskog arhiva Kiel, Arhiva hanzeatskoga grada Lübecka, Gradskog arhiva Flensburg, Zemaljskog arhiva za sjeverni Schleswig u Apenradeu/Danska i Crkvenog arhiva gornje Labe. Izložba je u veljači 2010. otvorena u pokrajinskom saboru, a nakon toga postavljena (posudba je besplatna osim troškova prijevoza i osiguranja) u Berlinu, Elmshornu, Brunsbüttelu, Lübecku, Norderstedtu i dr.

Četvrti broj časopisa (studeni) iz **2011. godine** bavi se međudnosom arhiva i povijesnog istraživanja s obzirom na potrebu njihove suradnje na izradi vjerodostojnih prikaza prošlosti u bilo kojem obliku i na bilo kojem području istraživanja. U lipnju 2011. u Frankfurtu na Majni održano je savjetovanje arhivista i povjesničara u organizaciji Zemaljskog arhiva Sjeverne Rajne-Vestfalije i Društva njemačkih arhivista (*Verband deutscher Archivarinnen und Archivare*). Nakon što je istu temu za svoje savjetovanje izabralo i Društvo za pokrajinsku i suvremenu povijest Brauweiler (*Brauweiler Kreis für Landes- und Zeitgeschichte*), postalo je jasno da spomenuti međudnos i dalje ne gubi na aktualnosti. U objavljenim priložima (Redaktion „Archivar“: *Die Archive und die historische Forschung, Zur Lage der Archive in Nordrhein-Westfalen*) koji tematiziraju odnos povijesne znanosti i arhivskih ustanova, navodi se da su u povijesnom istraživanju tijekom vremena zabilježene određene sadržajne i metodičke promjene, koje su se odrazile i na arhive, u prvom redu u odnosu na sam postupak istraživanja podataka pohranjenih u arhivskom gradivu, a koji je ranije uvijek bio usko vezan uz boravak u čitaonicama arhiva. Danas je ta veza prilično olabavljena zbog mogućnosti koje pružaju *on-line* izvori, koji mogu, ali i ne moraju imati veze s arhivima. Osim toga, tu su i vječno napeta pitanja dostupnosti i sigurnosnih sustava za zaštitu podataka, u okviru kojih bi se trebalo doći do rješenja koja bi s jedne strane osiguravala primjerenu zaštitu podataka, a s druge omogućavala neometano povijesno istraživanje. Opet je dotaknut i problem suvislog korištenja arhivskoga gradiva (npr. poznavanje latinskog jezika) u čemu se i dalje očekuje pomoć sveučilištâ. Glavnina se prijedloga o razvitku uspješnije suradnje ipak odnosila na pokušaje os-

tvarivanja barem načelnog dogovora o kriterijima određivanja prvenstva u sređivanju i obradi gradiva, ali naravno uz napomenu da spomenuta neriješena pitanja osobito otežavaju sve veća financijska ograničenja državnih proračuna (osoblje, spremišni prostor, projekti), zbog čega bi se obostrana očekivanja od strane arhivista i povjesničara trebala pokušati svesti u neke prihvatljive, realne okvire.

U ovom su broju objavljeni i prilozi o 21. danu Zemaljskog arhiva Mecklenburg-Vorpommerna u Neubrandenburgu (Matthia Manke, *21. Landesarchivtag Mecklenburg-Vorpommern 2011 in Neubrandenburg*) i 18. danu arhiva pokrajine Saske u Görlitzu (Kirstin Dresse, Benny Dressel, *18. Sächsische Archivtag vom 24. bis 26. Jun 2011 in Görlitz*), dok je Zemaljski arhiv Mecklenburg-Vorpommern kao okvirnu temu izabrao „Nacionalsocijalizam i neposredno poraće“ (*NS- und unmittelbare Nachkriegszeit*) na tragu 75. njemačkog dana arhiva održanog u Stuttgartu u rujnu 2005. (vidjeti *Der Archivar*, god. 59, br. 1, Düsseldorf 2006); u Saskoj se u skladu sa središnjom temom ovog broja časopisa raspravljalo o razlikama u očekivanjima korisnika arhivskoga gradiva te ustanova koje ga pohranjuju i to s obzirom na konkretne tehničke uvjete i mogućnosti njegovog korištenja na temelju usporedbe s praksom arhiva iz Rusije, Švedske i Nizozemske (ograničenje količine dopremljenoga gradiva na uvid pojedinom istraživaču, duljina radnog vremena čitaonica, mogućnost besplatne izrade preslika te pojačan rad na digitalizaciji i internetskom pristupu gradivu).

Danijela Marjanić

Archival Science, International Journal on Recorded Information, **11**, 1-4 (2011)

U prvom dvobroju časopisa *Archival Science* iz **2011. godine** objavljeno je osam članaka posvećenih razmatranju pitanja odnosa arhiva i etike stvaranja memorije društva. Gostujući urednik dvobroja je David A. Wallace, profesor na Sveučilištu u Michiganu, School of Information, gdje predaje specijalističke kolegije iz područja arhivistike i spisovodstva.

U uvodnom članku pod naslovom *Introduction: memory ethics - or the presence of the past in the present* (Uvod: etika memorije - ili prisutnost prošlosti u sadašnjosti), David A. Wallace, polazeći s aspekta društvenih borbi i previranja oko tumačenja događaja iz prošlosti, raspravlja o ulozi i doprinosima arhivskih ustanova i arhivista stvaranju sustava društvene memorije. Autor predstavlja iskustva i zaključke s konferencije *Interdisciplinary Perspectives on Archives and the Ethics of Memory Construction* (Interdisciplinarni pogledi na arhive i etiku stvaranja društvene memorije), održane u svibnju 2008. godine, u organizaciji *School of Information* i *Labadie Collection* na Sveučilištu u Michiganu. Vrednujući članke objavljene u ovom dvobroju, ističe kako je riječ o analizi pojedinačnih slučajeva iz različitih političkih, kulturnih i povijesnih tradicija, koji, međutim, zajednički ukazuju na potrebu samovrednovanja i preispitivanja uloge i postupaka arhivskih ustanova i arhivista u stvaranju društvene memorije u kontekstu složenog i isprepletenoga globalnog okruženja.

Gudmund Valderhaug, profesor na Odsjeku za novinarstvo, knjižničarstvo i informacijske znanosti Sveučilišta u Oslu, u članku pod naslovom *Memory, justice and public record* (Memorija, pravda i javni dokument), ulogu arhiva u stvaranju druš-